

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Nr. 86.

ANULU XXII.

Sabiiu in 31 Octomvre (12 Nov.) 1874.

Telegrafulu ese de două ori pre septemana: juminea si Joi'a. — Prenumeratiunea se ace in Sabiiu la espeditur'a foiei, pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adreseate câtra espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte pârti ale Transilvaniei sf pentru provinciele din Monarchia pre unu anu 8 fl. 60. a. o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru priuc. si fieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inscratiunile se platescu pentru intâi'a ôra cu 7 cr. sirulu, pentru a două ôra cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiiu 26 Octobre.

Sub rubric'a „diet'a Ungariei“ au potutu vedea cetitorii nostri in nru trecutu alu foiei nôstre, ca in cas'a deputatiloru s'a desbatutu de nou novel'a dela legea electorala. Caus'a desbateri acestei'a este modificarea unoru paragrafi ai novelei desbatute si primite in cas'a deputatiloru in v'er'a trecuta, de câtra cas'a magnatiloru.

Punctulu celu mai insemnatu, la carele s'a opritu si cas'a magnatiloru a fostu § 5 din novela, carele privesce censulu electoralu din Transilvani'a.

Este minunatu lucru, ca cestiunea acést'a se tragana atâtu de indelungatu si se carpesce cu atâtea petece, precându togma legea electorale aru trebui sa formeze unu intregu, pentru ca are sa dea espresiune unității statului.

Este lucru ne esplicabilu, ca pre cându de o parte uniunea Traniei cu Ungari'a se pronuncia cu atât'a solemnitate, pre cându chiaru si numele Traniei se eciléza cá unu ce amenintatoriu integritatei statului si corónei, de alta parte se cauta tóte medilócele spre a sustiené deosebirea între representanti'a poporului din Ungari'a proprie si din pârtile Transilvaniei.

Déca este modalitatea acést'a cea adevărata spre a mulcomi spiritele in Tranni'a, si a castigá anemele, trebuie sa marturisimu, ca noi acést'a nu o pricepem.

„Pester Lloyd“ ne spunea in dilele trecute de niscari telegrame din Clusiu, despre cari alte foi sustienu ca vinu dela partid'a casinei séu aristocratice din Clusiu, de alta parte „Reform“ din Buda-Pest'a publicá o epistola séu declaratiune subscrisa de trei magnati ierasi din Clusiu.

Cuprinsulu acestor'a ne deslusiesce caus'a chinurilor si durerilor celor indelungate ale nascerei unei legi electorale. Caus'a acést'a, desbracata de ori ce perifrasede este temerea, ca in pârtile nôstre transilvane, prin o lege ecuitabila, se voru innecá castele privilegiate si adevărata espresiune a tierrei va esi la nivelulu celu doritu de dens'a la care este si indreptatita.

De aci se esplica impregiurarea, ca pre cându in Ungari'a censulu electoralu este normatu dupa proprietate, pe atunci in Transilvani'a este normatu dupa contributiunea directa, mai adauge admisibilitatea netiermura a nobilimei celei numeróse, carea in Transilvani'a se afla in o desproporțiune numerica fórté mare.

Eramu de multu in asceptare, si credeamu fórté justu, ca esceptiunile cari s'aru veritu in legile electorale din Pest'a si Clusiu in anii cei viforosi ai revolútiunei, sa se stérgea acum in tempulu celu liniscitu alu constituționalismului. Asia d. e. noi nu pricepem pentru ce nobilimea sa mai aiba privilegii netiermurite acum cându ea numai forméza o clasa esceptiunale in statu, decâtu dóra prin purtarea unui titlu séu unui predicatu.

S'a discutatu in mai multe renduri asupr'a legi electorali, au fostu mari lupte in parlamentu, dara putiene, préputiene voci s'au auditu, cari sa combata si esceptiunile remase din evulu mediu si diferinti'a între censurile unei tieri acum unite.

Neci acum nu vedemu ôre care modificare, carea sa se apropia de

aflarea unei chiei pentru unu censu egalu pentru cesti din Transilvania, precum este in Ungari'a.

Legea cea noua sustiene pentru Ungari'a patrariulu de sesiune; pentru Transilvani'a ficseza unu censu de 14 fi. 28 cr. langa care socotinduse si darea personale trece preste 17 fi.v.a.

Nu e destulu cu atata. Magnatii din Transilvani'a nu suntu multiamiti Ei dau cu asaltu asupra cercurilor de influintia din Pest'a si voru cá in Transilvani'a sa tréca censulu preste 20 fi. v. a. Si mare mirare va fi déca cumva nu voru isbuti.

Novela tocma s'a tranpusu casei magnatiloru si acolo vocile din sinulu aristocratice tranne voru aflá unu resnetu siguru, care in fine se va sanctiuná si de maioritatea dietei.

Pentru ultim'a ôra ne radicamu vocea in favórea unei consideratiuni mai nepreocupate a referintieloru tranne. Sa nu uite parintii conscripti ce agricultura, ce industria si comerciul este in Transilvani'a si sa nu mesure unu censu mai mare decâtu acolo, unde si agricultur'a si comerciulu si industria se bucura de o desvoltare mai mare cá aici între muntii si délurile nôstre.

Déca o facu totusi apoi insisi dau acést'a demintire legeri de uniune si facu cá populatiunea tranna sa se considere nu unita cu, ci subordinata Ungariei.

Parintii patriei sa nu mai dea ascultare putieniloru aristocrati din Transilvani'a, cari vedu naluci pre toti parerii, cáci atunci pururea voru sustiené o rana latentă in tiéra, carea nu va duce nici candu la rezultate bune.

Orientulu latinu gasesce ca foia nôstra s'a pronunsiatu in nrulu dela 20 octobre asupra alegerei „in terminii cei mai condannabili.“

Inainte de tóte trebuie sa atragemu atentiunea onorabilei scrietoriu in „Orient. lat.“ ca in articolulu din cestiune nu a pututu fi vorb'a despre actulu alegerei de archieppu si metropolitu cá atare, ci numai de procedur'a unoru ómeni din congresu in cele ce au premersu actulu de alegere. De unde e a se deduce ca respectivulu a scosu judecat'a sea a supr'a articolulu nostru numai si numai din sentimentulu celu vatematu alu adevérului pre care de necasu ca lu vede cadiendu asupr'a sea si aloru sei vrea sa-lu pravaléscă asupr'a nôstra.

De altmintrea déca a aflu de bine cá espunerea temeriloru nôstre din cele premerse sa o estinda si asupr'a actului de alegere, vin'a nu e a nôstra. Déca esprimaramu temerea ca unii voru lucrá din interesu si din resbunare, si „liberalismulu“ loru politicu lu voru transpune in biserica amu comisu ceva condannabile? De vomu fi calcatu pre cineva tocma pre batatura (ochii de gâina) sa ne ierte, cáci noi n'amu sciutu ca o are si nici n'amu sciutu ca la care picioru! In fine spre consolarea celu din „Orientulu latinu“ i recomandâmu sa cetéscă „Lumin'a“, din Arađu Nr. 79 (si déca voiesce si „Gura Satului“) cá sa véda, ca astfelulu de temeri prin cari sa condemna procederea unoru barbati din „elit'a natiunei“, nu se afla numai in foi'a nôstra, ci si prin altele.

O insinuatiune din cele mai impudice ni se face noue, ca spargemu statutulu organicu!

Noi, si cu ai nostri, l'am aparatu chiaru cu abnegarea nostra, pentru-cá si atunci candu acei aperiati in „Orient. lat.“ ne denunciase in siedintia publica, ca spargemu dulapuri spre a falsificá acte, amu suferitu si nu amu parasitu congresulu si dupa ce mintiunile aceste s'au refrantu si denuntiatorii s'au vediutu dati de rusine ne amu multiamitu cu propunerea carea s'a facutu de acea parte; dupa alegere n'amu datu nici unu protestu, dupa cum sustienu multi ca amu fi facutu(!) numai si numai ca se nu se sparga statutulu organicu. Si cu tóte aceste noi spargemu? Frumósa logica!

Diet'a Ungariei.

Buda-Pesta, 5. Novembre 1874. Presiedintele *Perczel* deschide siedintia de adá a casei reprezentative la 10 ôre. Dupa resolverea formalieloru indatinete

Iul. *Horvath* indrépta cu o scurta motivare câtra ministrulu de finacie urmatórea interpelatiune:

„Este adevératu, ca guvernulu a incheiatu cu firm'a Biach si Bayersdorf in lun'a lui Septembrie unu contractu pentru predarea unei anumite cantitati de lemne in Petrosieni?“

Déca este altfelu, adevéresce-se ca guvernulu are intentiunea de a incheiá cu firm'a amintita unu asemenea contractu relativu la proviantulu de lemne restantu? Tiene ministrulu ca este bine, cá comerciulu cu lemne care si asiá este destulu de decadiutu in Transilvani'a, sa se concentreze într'un'a mâna?

Déca nu, ce are de cugetu a face, pentru cá sa se póta vinde proviantulu ingramaditu in depositule de lemne din Transilvani'a si pentru cá sa se scutéscă interesulu sengurateciloru si alu statului, cându o atare cantitate de lemne se va scóte de odata in tergu?“

Interpelatiunea se va predá in scrisu, ministrulu respectivu.

G. *Lükö* se róga, cá cas'a sa purcéda mai intaiu la alegerea comisiunei care este chieamata a resolví întrebările bisericesci-politice.

Presiedintele observa, ca alegerea va urmá in siedintia de poimâne (aprobare.)

La ordinea dilei urméza mai intaiu raportulu comisiunei centrale despre modificatiunile facute de cas'a magnatiloru in proiectulu legeri de incompatibilitate.

La punctu b) in § 1, care cupriade dispusetiunea, ca afara de ministri se mai póte alege (de deputatu dietalu) numai unu secretariu de statu, cas'a magnatiloru propune modificatiunea „secretarii de statu séu substitorii secretariloru de statu.“

Referentulu L. *Horváth* aréta, ca de aceea se dechiara numai unu secretariu de statu de compatibilu, pentru ca totudeun'a numai unulu trebuie sa conduca administratiunea si in legislativa este de ajunsu unulu pentru a representá pre ministru.

Maioritaea respinge modificatiunea propusa de cas'a magnatiloru.

La § 2 cas'a de susu propune, sa remâna afara dispusetiunea ce privesce eschiderea arendatoriloru. Comisiunea centrale se alatura la acést'a modificatiune a casei magnatiloru.

Referentulu motivandu acést'a propunere o recomanda spre acceptare.

I. *Madarasz* aduce aminte adres'a ce o a adresatu partid'a deakista de curendu câtra stim. conducatoriulu, care voiesce cá principiulu incompatibilității sa se esecuteze cu cea mai mare rigóre. Oratorulu propune sa se respinga modificatiunea casei de susu.

Punendu-se la votu se primesce propunerea comisiunei centrale cu 91 contr'a 81 voturi. Contra acestei propuneri au votatu opositiunea intréga afara de Fr. *Houchard* si I. *Horvath* si vro 10 deakisti.

Modificatiunea casei magnatiloru relativa la directori, consiliari administrativi etc. si la institutele ce stau în legatura cu guvernulu se respinge dupa o scurta motivare a referentului.

La punctu e) din § 2 propune cas'a magnatiloru cá sa se stérge din dispusetiunea ce privesce liniile de feru concesionate cuvintele „pâna cându se bucura de garanti'a statului.“ La a dou'a alinie a acestui punctu propune cas'a magnatiloru stergerea cuvintelor „la casu cându au abdisu de concessiune séu o au transmisu la altulu si nu o mai posedu in fapta.“

Comisiunea centrale spriginesce acést'a modificatiune.

Referentulu L. *Horvath* dice, ca cas'a magnatiloru a manecatu dela parerea, ca aplicarea principiulu de incompatibilitate va fi prea rigorósa, cându tóte liniile se voru predá deplinu comunicatiunei. La acést'a parere s'a alaturatu comisiunea centrale. La acestu punctu vorbescu *Paczolay*, *Col. Tisza*, *Uermény*, *Csernatony* si *Fr. Pulszky*.

Venindu la votu se primesce cu mare maioritate propunerea comisiunei centrale si in celelalte puncte ale proiectulu de incompatibilitate se primescu dupa o discussiune scurta propunerile comisiunei.

O desbatere sgomotósa s'a incinsu la modificatiunea propusa de cas'a magnatiloru in proiectulu notariatului. Si de asta data fu *Paczolay* acél'a ce provocá furtun'a. Caus'a fu acést'a: § 7 din proiectulu notariatului statoresce ca notarii publici compunú documentele in limbele ce suntu in usu in tienuturile respective, adeca in limb'a protocolaria a iurisdictionei. Cas'a magnatiloru cere cá documentele originali sa se compuna esclusivu in limb'a maghiara si in celelalte limbe sa se edee numai traduceri.

Comisiunea pasindu pe calea de medilocu propune urmatoriulu testu: Denumirea de notariu publicu dá numai indreptatirea de a compune actele notariali in limb'a ungaria; pentru a compune si in alte limbe se dá din partea ministrulu de justitia concessiunea numai acelor'a cari voru dovedi o desteritate perfecta in limb'a respectiva.“

Deputatulu românú *Bonciu* pledá pentru testulu votatu degia, care tiene contu de pretensiunile indreptatite ale nationalitatiloru.

Deodata se radica *Paczolay* si tienú o cuventare hypersiovinistica, in care pretinde acceptarea modificatiunei casei magnatiloru in interesulu maghiarismului. Cându adusera deputatulu românú *Al. Romanu* si *D. Irányi* din stâng'a estrema argumente de utilitate si ecuitate contr'a siovinisticiulu *Paczolay* se scolá *Csernatony* pentru a întrece in vehementa si in atacuri contr'a nationalitatiloru in genere

si a deputatiloru natiionali in deosebi, pre pretensivulu Paczolay.

Fostulu ministru presiedinte Slavy admonéza cas'a reprezentativa si o róga cá sa nu judece cestiuni atátu de grave cu patima si sub influint'a unor aparinte neplacute senguratece. Sa nu se atitie si amarésca natiunalitátile fára cauza si déca camer'a nu este multiamita cu legea natiunalitátiloru, acést'a sa se modifice pre cale legale, nu inse prin arbitragie dejositorie cari nu convinu cu demnitatea legislativei. Oratorulu votéza pentru testulu comissiunei centrale.

Col. Tisza de asemenea se dechiara contr'a lui Paczolay si Csernatony. Cas'a de susu atátu din privint'a obiectulu cáru si a consideratiuniloru politice n'are dreptu. Intru cátu concede interesulu statului ungaru trebuie sa se dee tuturoru cetatieniloru dreptu egal si mai putienu se póte iertá o vatamare a drepturiloru private, ceea ce s'aru intemplá de buna sama la casu cându cetatienii se voru constringe sa-si compuna pacturile de castoria si testamentele intr'o limba straina, de aceea oratorulu spriginesce testulu originalu.

La urma ia si ministrulu de justitia Pauler cuventulu. Oratorulu abstrage dela punctulu de vedere natiunalu si considera numai obiectulu in cestiune. Pentru conservarea primatului maghiaru s'au luat mesuri de ajunsu. De vomu merge mai departe si vomu cere cá si protocolulu, ascultarea partideloru si informatiunea loru sa se compuna in limb'a maghiara, atunci va urmá nesmintitu impregiurarea, ca partidele se voru folosi de notariulu publicu numai cându voru fi silite. In casurile in cari stá la dispusetiunea partideloru sa-si ia séu nu unu notariu — si acele suntu cele mai dese — ele nu se voru folosi de densulu. Prin acést'a institutiunea notariatului publicu este atacata togm'a la radecina. Oratorulu sustiene propunerea comissiunei centrale.

Mai cuventá dep. Wächter si apoi urmá votarea intre sgomote mari. Precum se vede, Cas'a erá inpartita in trei tabere dintre cari nice un'a n'avea maiortatea, de aceea oratorii dintre tóte trei grupele se opintira a provocá unu modu de votisare, din care sa resulte o maiortate. Presiedintele purcese din principiulu, cá sa se puna la votu numai propuneri de modificatiuni. Cadiendu atátu modificatiunea casei de susu cátu si propunerea comisiunei centrale, presiedintele totu persistá pre lângá testulu

acceptatu odata. In urma proiectulu se resolvesce in sensulu propuneriloru comissiunei centrale.

S CAUNULU SABIULU I.

Bugetulu pre anulu 1875.

A. Recerintie:

1. Adausu la spelele de administratiune din anulu 1866—1871 cu 25077 fl. 93 cr. rat'a a III-a cu 6000 fl. 2: Contingentulu la fondulu de pensiuene 1200 fl. 3. Pentru scopuri economice rurale 2000 fl. 4. Chiria pentru carcerile — cetátiei — din 1861—1870 sum'a portiale cu 2000 fl. 5. Pentru ingrigirea agendelor cassei cá remuneratiune 800 fl. 6. Pentru erogatiuni neprevédute 600 fl. Sum'a trebuintiei 12.600 fl.

B. Acoperire:

Prin contingentulu a) a cetátiei Sabiului cu 6300 fl. 46 cr., b) a comunelor rurale cu $3\frac{1}{4}\%$ a datoriei de contributiune din 1873 si adeca:

1. Boiti'a: 2780 fl. $77\frac{1}{2}$ cr. contributiune 90 fl. 37 cr. contingentu. 2. Bungartu 1980 fl. 98 cr. contributiune. 64 fl. 38 cr. contingentu; 3. Vurperu 7386 fl. 23 cr. contributiune, 235 fl. 5 cr. contingentu; 4. Sadu 3450 fl. 46 cr. contributiune 112 fl. $13\frac{1}{2}$ cr. contingentu; 5. Avrigu 9943 fl. $40\frac{1}{2}$ contributiune 323 fl. 14 cr. contingentu; 6. Galesiu 1362 fl. $94\frac{1}{2}$ cr. contributiune 44 fl. 29 cr. contingentu; 7. Bradu 4100 fl. $31\frac{1}{2}$ cr. contributiune. 133 fl. 26 cr. contingentu; 8. Cristianu 9416 fl. $85\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 306 fl. 4 cr. contingentu; 9. Siur'a-Mare 6121 fl. $33\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 198 fl. 94 cr. contingentu; 10. Gurariulu 4166 fl. 29 cr. contributiune, 135 fl. 40 cr. contingentu; 11. Hamb'a 3398 fl. $51\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 110 fl. 45 cr. contingentu; 12. Amlasiu 4792 fl. $2\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 155 fl. 74 cr. contingentu; 13. Gusteritia 5687 fl. 47 cr. contributiune, 184 fl. 84 cr. contingentu; 14. Cismadia 9710 fl. 71 cr. contributiune, 315 fl. 60 cr. contingentu; 15. Cacov'a 1497 fl. $7\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 48 fl. 65 cr. contingentu; 16. Casioltiu 2951 fl. $50\frac{1}{2}$ cr. contributiune 95 fl. 92 cr. contingentu; 17. Siur'a-Mica 5531 fl. $10\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 179 fl. 76 cr. contingentu; 18. Cismadiór'a 2064 fl. $85\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 67 fl. 10 cr. contingentu; 19. Mohu 2004 fl. 10 cr. contributiune, 65 fl. 13 cr. contingentu; 20. Turnisioru 9310 fl. 32 cr. contributiune, 202 fl. 58 cr. contingentu; 21. Nou 5192 fl. 80 cr. contributiune, 168 fl.

76 cr. contingentu; 22. Orlatu 4519 fl. 60 cr. contributiune, 146 fl. 89 cr. contingentu; 23. Poplac'a 3639 fl. 83 cr. contributiune, 118 fl. 29 cr. contingentu; 24. Porcesci 2487 fl. $15\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 80 fl. 83 cr. contingentu; 25. Racovitia 2796 fl. 14 cr. contributiune, 90 fl. 87 cr. contingentu; 26. Resinari 9898 fl. $75\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 321 fl. 71 cr. contingentu; 27. Rusciori 2160 fl. $15\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 70 fl. 20 cr. contingentu; 28. Rusiu; 5106 fl. $96\frac{1}{2}$ cr. contributiune 165 fl. 97 contingentu; 29. Rosi'a 4558 fl. $33\frac{1}{2}$ contributiune, 148 fl. 14 cr. contingentu; 30. Sielimberu 4963 fl. 90 cr. contributiune, 161 fl. 33 cr. contingentu; 31. Sebesiulu-superioru 1218 fl. 59 cr. contributiune, 39 fl. 60 contingentu; 32. Sebesiulu-inferioru 1526 fl. $83\frac{1}{2}$ contributiune, 49 fl. 62 cr. contingentu; 33. Sibielu 2172 fl. 13 cr. contributiune, 70 fl. 59 cr. contingentu; 34. Sinn'a 5252 fl. 48 cr. 170 fl. 71 cr. contingentu; 35. Slimnicu 10931 fl. $61\frac{1}{2}$ contributiune, 355 fl. 28 cr. contingentu; 36. Saeduate 3635 fl. 25 cr. contributiune, 118 fl. 24 cr. contingentu; 37. Saliste 9102 fl. $43\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 295 fl. 83 cr. contingentu; 38. Talmaciu 3228 fl. $94\frac{1}{2}$ cr. contributiune, 104 fl. 93 cr. contingentu; 39. Talmacelu 1972 fl. 8 cr. contributiune, 64 fl. 9 cr. contingentu; 40. Dai'a 3242 fl. 83 cr. contributiune, 105 fl. 39 cr. contingentu; 41. Tilisc'a 3311 fl. 45 cr. contributiune, 107 fl. 62 cr. contingentu; 42. Vale 2587 fl. 35 cr. contributiune, 83 fl. 99 cr. contingentu; 43. Westemu 2855 fl. 77 cr. contributiune. 92 fl. 81 cr. contingentu; Sum'a contributiunei 194.018 fl. 67 cr. Sum'a contingenteloru 12600 fl. 92 cr.

Bilantiu.

A. Recerintia 12600 fl. — B. Acoperire 12600 fl. 92 cr. — Restulu cassei 92 cr.

Sabiiu, in 18 Octobre 1874.

Magistratulu.

Inclita adunare scaunale!

Basându-se magistratulu pre conclusele inclitei adunantie scaunale a compusu bugetulu pentru cass'a scaunale pre anulu 1875 si lu asterne adunárei scaunale spre competenta consultare, examinare si determinare.

Inclitei adunantie scaunale e déjà cunoscutu din consultarea asupr'a inaltilui emisu ministeriale despre cestiunea arondárei, ca regimulu are de cugetu a pune in activitate cassele domesticale ale jurisdictiuniloru, voidu

a ascurá acestor'a, in locu de dotatiunea din tesaurulu statului si pána acum, o anumita cuota a contributiunei, lasându cá jurisdictiunile a-si acopere deficitulu prin aruncaturi municipale.

Déca si cum va urmá solutiunea acestei cestiuni, nu se scia, de órege nu se póte prevedé cu securitate decisiunea legislativei asupr'a acestu proiectu,

De-o-cam-data remáne inca relatiunea de pána acum a jurisdictiuniloru facia cu tesaurulu statului.

Precum in anii trecuti, asiá si pentru anulu 1875 Inaltilu Ministeriu de interne a cerutu preliminarulu despre spelele de administratiune a acestu scaunu, si facendu magistratulu acestu preliminaru, aretându-si si motivându-si trebuintiele, s'a rogatu, cá sa i se asemne, pre 1875 o dotatiune din tesaurulu statului de 31,410 fl. v. a. apoi — magistratulu — a comunicatu actulu intregu la 13 l. c. sub Nr. 6727 inclitei adunantie scaunale.

In bugetulu cassei scaunale pre 1875 vinu deci a se pereepe numai acele erogatiuni, cari resulta pre lângá si afara de dotatiunea erariala si care reclama a fi acoperite din medilócele scaunale.

Astu-feliu de erogatiuni suntu:

1. Adausulu la spelele de administratiune din anii 1866 pána in 1871. In 19 Septembre a. tr. a decisu inclit'a adunantia dupa o consultare esacta ca: sum'a esaminata si recunoscuta de drépta a acestoru spese pr. 25,077 fl. 93 cr. v. a. aru fi a se solvi din cass'a scaunale in patru rate anuale si adeca asiá, cá sa cada pre anulu 1873 7077 fl. 93 cr. pre anii 1874, 1875 si 1876 câte 6000 fl. si sa se petróca in respectivele bugete anuale.

In urm'a acestei decisiuni s'a trecut deci sub pos. 1. sum'a de 6000 fl. cá a trei'a si penultima rata in bugetulu scaunale.

2. Pentru fondulu de pensiuene a votatu inclit'a adunantia scaunale in 16 Decembre 1871 unu contingentu anuale de 1200 fl. care in urm'a acelei decisiuni s'a petrócutu sub pos. 2. cu aceea-si suma in bugetulu scaunale.

3. Pentru scopuri economice rurale s'a indusu sub pos. 3 sum'a de 2000 fl. totu in sensulu conclusului facutu de adunarea scaunale in 16 Decembre 1873.

4. Cátu privesce sum'a indusa sub pos. 4. cu 2000 fl., magistratulu a comunicatu in 17 l. c. sub Nr. 6950 inclitei adunantie scaunale actulu instruat si propunerea esacta motivata spre deliberare si decidere, si aici nu

FOCISIÓRA.

Mórtea Metropolitului românú Sav'a II Brancoveanu.

(Urmare.)

Vestea s'a latitu — vedi bine si a mersu pána in urechile lui Petru-popu *) care siedea in Idicelu. Acést'a de-si erá betránu cá si vladic'a, merse in fug'a mare la Chimini'a si se rogá sa-lu lase cá sa scóta pre vladic'a din apa si sa-lu ingrópe crestinesce. Dara Chimini'a nu l'a lasatu.

Déca a vediutu Protopopulu, cá cu bun'a nu póte sa ingrópe pre vladic'a, a pusu pre óre cáti ómeni harnici cá sa-lu scóta nóptea si sa-lu duca la densulu cá sa-lu ingrópe.

Dara abia au intratu ómenii si i-au si prinsu slugile lui Chimini'a, si i-au dusu in temnit'a cetátiei.

In ceea-lalta di i-au scosu afara si de frica au spusu ca i-au mánatu protopopulu sa fure pre vladic'a.

Atunci Chimini'a si-a tramisu pandurii sa prinda pre protopopu si sa-lu duca legatu. Pandurii s'au si dusu indata si au si prinsu pre protopopu,

l'au legatu si au pornitu cátra Jeciu.**)

Ómenii au incremenitu si au lasatu pre panduri sa duca pre protopopu, ca se temeau focu de panduri; dara o baba inimósa alergá la clopotu, lu trase intr'o urechia, si apoi cu o sapa in mána luá fug'a strigându cátu i luá gur'a si imbarbatându pre barbati sa nu lase pre protopopu. Ómenii luara anima si ajunsera pre panduri, unii cu cóse, altii cu sape, cu pari, cu ce le venea a mána — si scósera pre protopopu din mánile loru, carele de frica ori dóra de vre-o lovitura erá mortu."

Totu cam astu-feliu o audii din gur'a mai multoru mosnegi.

Intre multele persóne, cari ce e dreptu suntu trecute din etatea midlocia dara betránetiele adenci 170 si mai multi ani nu le au, si cari toti in o forma narédia mórtea Metropolitului Sav'a, voiú amintí aci numai pre par. protopopu Iosifu Brancovanu, carele atátu in vér'a an. 1871, cátu si in 3/15 Aprilie a. c. in Sz.-Regen, fiindu de fatia mai multi inteligenti, si venindu vorb'a despre Sav'a II Metropolitulu,

**) Idicelulu este vecinu cu Jeciulu, preste Muresiu dela acést'a, cam $\frac{1}{2}$ milu austr.

ne spuse ca acestu Metropolitu, dupa cum a auditu din betráni, fiindu aruncatu de Kemény pre ferést'a castelului in Muresiu, nisce crestini l'aru fi scosu si preotulu de pre atunci din Sacalulu de munte l'aru fi inmormentatu in Varségu, care este o parte de hotaru intre Jeciu si Sacalulu de munte.

Altii inse afirma, ca Metropolitulu Sav'a II Brancovanulu n'a fostu aruncatu de pre ferést'a in Muresiu, dupa cum s'a espusu mai susu, ci br. Kemény l'aru fi aruncatu in temnit'a de cóse, ce s'aru fi aflu in castelu pána mai anu.

Acést'a se aude inse dela generatiunea mai tenera si ce-va umblata si prin scóle.

Mai multu crediementu este a se dá betrániloru.

Iéta dara, acést'a este traditiunea, istori'a scrisa in inim'a poporului de spre mórtea Metropolitului Sav'a II Brancovanulu.

Totu ce dice traditiunea poporale se cuprinde in aceea ca: Metropolitulu Sav'a II Brancovanulu a moritu la Jeciu in comitatulu Turdei, aruncatu din ferést'a castelului Kemény in alvi'a Muresiului séu ceea ce e mai putienu de creditu in temnit'a de cóse.

Spre lamurirea acestu punctu de

mare insemnatate pentru istori'a nóstra nationale bisericésca, fia-mi permis inainte de a aduce conclusiunea, carea se pricepe déjà din cele espuse, a face o scurta privire asupr'a crediementului ce lu potemu dá istoriciloru.

Sciutu este tuturoru ca: crediementu mai multu suntemu detori a dá acelu istoricu, despre carele suntemu convinsi ca:

a) este impariale,

b) cunósce esactu intemplanrea ce o descria.

ad. a.) Impariale este istoriculu pána atunci, pána lu aflámu cu mán'a in saculu cu partialitatea. Dovedindu-se acést'a si perde din creditu.

ad. b.) Despre acela potemu presupune ca cunósce intemplanrea mai bine, carele a) a fostu contemporanu séu aprópe contemporanu cu intemplanrea descria b) a scrutatu, a cercetatu mai de aprópe intrebându si pre un'a si prececa-lalta parte, si apoi a facutu judecata.

Dintre acesti 4 istorici cu partialitatea potemu cu dreptulu insemná pre Cserei, carele cá reformatu retacându cauzele adeverate, cari au adusu pe-riré asupr'a lui Brancovanulu, si-a datu insusi acést'a titulu.

Contemporanu a fostu Cserei si

*) Protopresbiteru.

póte face prin urmare altu-ceva, decâtu a se provocá la acelu actu si la aceea propunere.

5. Pentru ingrigirea agendelor cassei scaunale adunarea scaunale a staveritu in 19 Septembrie a. tr. unu contingentu anuale de 800 fl. care prin urmare s'a indusu in aceea-si marime sub. pos. 4 in bugetu.

6. Pentru erogatiuni neprevédute s'a indusu in comparatiune cu anii precedenti 1873 si 1874 o suma moderata de 600 fl.

Un'a din positiunile recepte in bugetulu aniloru precedenti s'a lasatu afara, adeca chiria pentru unu institutu de nascere, pentru ca pertractarile concerninte inca n'au ajunsu asiá departe, cá in adeveru sa se fi constituitu unu institutu de nascere.

In casu cându s'aru constitui aici in decursulu anului 1871 unu atepere institutu atunci s'aru potea acoperi chiria, care aru obveni pre ver-câteva luni, din titlulu erogatiuniloru neprevédute, de óre-ce adunantia scaunale a primitu prin conclusulu seu din 16 Decembre 1871 acést'a chiria in sarcina cassei scaunale.

Prin urmare suma totalei recerintie pre anulu 1875 se acifredia cu 12,600 fl.

Coperirea s'a propusu in consonantia esacta cu conclusele concerninte ale adunarei scaunale dupa aceea-si cheia, care s'a practicatu si pana acum.

Cetatea, care nu pretinde pentru sine numai drepturi, ci de buna voia e totu-deun'a parata a luá asupra-si si o egale mesura de datorintie si sarcini, contribuie la cass'a scaunale — pre lángra o detorie de contributiune de 107.923 fl. 7 cr. — cu jumetate, tóte comunele rurali — pre lángra o detoria de contributiune de 194018 fl. 67 cr. — concurgu acolo cu ceea-lalta jumetate.

Cá basa pentru demesurarea contingentulu la cass'a scaunale s'a luat pentru comunele rurali prescrierea de dare de pre anulu 1873, procurându-se, dupa cum arata alaturatele 5 conspecte, datele autentice spre acestu scopu dela respectivele perceptorate regesi.

Dupa aceste se presenta o datorita totale de contributiune a celor 43 comune rurale in suma de 194.018 fl. 67 cr. Coperirea trebuintelor recere 3 1/4 % a acestei detorii contributionali si contribuie dela tóte comunele rurali unu contingentu de 6300 fl. 46 cr. v. a. la cass'a scaunale. Cuot'a, esactu calculata, care cade in sarcina fia-cárei comuni, se póte vedea din alaturatul proiectu de bugetu.

Totu aceea-si suma de 6300 fl. 46 cr. v. a. s'a reimpartitu pentru cass'a scaunale pre 1875 pre cetatea Sabiului.

Acestu proiectu de bugetu lu recomanda magistratulu inclitei adunantie scaunale cu aceea propunere :

Cá inclita adunare scaunale sa binevoiesca :

1. A delibera si determina bugetulu pre anulu 1875 pre basa acestui proiectu ;

2. a defige pentru solvirea contingentelor la cass'a scaunale doue rate si adeca pre 1 Aprile si 1 Octobru 1875.

3. a stipula pentru platitorii negligenti minimum 6% interese de intardiare, care mesura dupa esperintiele din anulul acést'a e neaperatu de lipsa. Sabiu, 18 Octobru 1874.

Magistratulu.

Se scrie din Constantinople cátra diarulu l'Ordre.

Diariulu „Levant-Herald“ de Simbata trecuta anuntia cá reprezentantii Germaniei, Austriei si Rusiei, au primitu instructiuni prin cari li se prescrie sa comunice Portii, printr'o nota identica, cá guvernele lor se credu in dreptu sa inchee conventiuni comerciale cu Romania si Serbia. Prusia, prea buna amica actuala a Turciei, se unesce cu celelalte doue puteri, complicele sele la impartiea Poloniei in 1772. spre a incepe opera destructiunei imperiului otomanu. Acést'a unire inse a Prusiei si a Rusiei nu esista de cátu numai in cestiunea romana si serba, si generalu Ignatieff pare totu dispusu sa combata intr'unu modu viguros ingerintia omnipotentia a d-lui de Bismark in Turcia. D-lu de Bismark a reusitu sa paralizeze nu numai influentia diplomatica a Frantie, ci si pe aceea a Angliei, si elu tinde a face asemenea si pentru aceea a Rusiei.

Acordandu Prusiei in 1870. o deplina libertate de actiune contra Frantie, cabinetulu din St.-Petersburg si inchipuise ca va obtiene in schimbu o miscare libera in Orientu. D-nulu de Bismark s'a resganditu cá a promis prea multu, si s'a cáitu ca si Napoleonu I. dupa Tilsittu. Elu a avutu dibacia sa supue vointiei seles atotopotinte pe sultanu si pe marele seu viziru, si cu acést'a elu face vremea rea in Constantinople, si tiene in esiecu politic'a St.-Petersburgului in Turcia. Elu va secundá vederile cele ambiitiose ale Rusiei déca va avea si elu interese: „déca 'mi dai, iti dau.“ Rusia nu pare actualmente nici de cum dispusa sa tréca pe sub furcile cau-

dine de la Berlinu si sa consinta la spóririi equivalente cu acelea ce proiectéza ea. Pórta este in mana Prusiei; ea va júca, déca va fi trebuintia, rolulu Italiei contra Austriei; o diversiune pe Dunare aru prepará in Nordu o a doua Sadova.

Starea cea durerósa a Franciei nu permite Rusiei sa se baseze pe o neintielegere la Rinu. D-nulu Thiers facea cu republica sea moderata trebile Prusiei, si de aceea nenorocita nóstratiéra este atitu de traganita acum de d-lu de Bismark. Cancelariulu germanu voesce sa induplece pe Rusia sa védia si ea cá elu, sa tréca pe sub furcile seles caudine; acést'a va fi dificilu déra nu imposibilu. Vechii impartitori ai Poloniei nu si au facutu alta data nici unu scrupulu d'a calca in piciorii onestitatea si moral'a, si totulu ne face sa credemu ca ei voru fi dispusi sa lucredie cá in 1772. cându se va presentá ocaziunea. Déca ei se voru intielege, ceea ce este de temutu, ceea ce este probabilu, ceea ce se intempla in lucrurile silite, Turcia se va afla in positiunea cea mai trista, fiindu-cá a departatu pentru totu-deuna pe vechii sei aliati si aparatori si i a tradatu pentru acela care i a promis marea cu sare. D-lu de Bismark trebuie sa insiele pe cineva in orientu, séu pe Rusia séu pe Turcia. Totulu ne arata ca Turcia va fi insielata cáci ea n'are nimica de datu, pe cându cu Rusia. Prusia este sigura sa dobandesca compensatiuni.

La St.-Petersburg guvernulu intielege tocmai astadi cá a caditu intr'o cursa prusienesca din care elu ar voi sa scape si sa-si capete libertatea; de aci provine politica cea noue in Ispania si in Danimarca; déra nu te joci cu pusniculu dela Varzin, Francia ne fiindu in stare sa secondeze intr'unu modu folositoriu eforurile rusesci. In Frantia, republicanii nostri de tóte culorile, suntu ómenii de afaceri ai d-lui Bismark.

De alta parte se scrie totu din Constantinople cátra Agentia Havas:

Generalulu Ignatieff a adunatu la densulu a casa pe ambasadorulu Austriei si pe alu Germaniei spre a provocá acesti regresentanti la o schimbare de vederi asup'a faimosei cestiuni a tractatelor de comertiu romane, cestiune care este pe aci la ordinea dilei. Ambasadorulu Angliei fusese asemenea invitatu sa ia parte la acést'a reuniune, elu inse a crediutu cá este mai bine sa nu se duca, de siguru cá sa nu fie nevoitu sa dee pe fatia, chiaru de a-

sfasiatu de cosele temnitiei este alta intrebare.

Samuilu Clainu de securu nu fara motivu va fi pusu ca i s'a taiatu capulu.

Va fi ascultat adeca pre poporulu rom. pre unii din ungiurii mai de rendu, si apoi combinandu spuselu lor cu ale aristocratiloru, a scosu ceea ce a scrisu, ca adeca i s'a taiatu capulu.

Eu inca concedu bucurosu afirmárei lui Clainu din doue motive: 1. Densulu a fostu binisioru mai aprópe de isvoru de cum suntemu noi si ast-feliu a potutu mai usioru scóte adeverulu: 2-a sum mai aplecatu a nu crede ca Kemény aru fi fostu capabilu de o astfelu de barbaria facia de unu betránu nepotinciosu si atátu de venerabile.

Cu tóte estea inse nu pótu desconsiderá nici afirmatiunea betránilor chiariu din jurulu acelu locu, traditiunea poporulu, istoria lui, scrisa in tempulu si locul unde s'a intemplatu fapt'a, si mostenita cu pucina modificare de 3-4 generatiuni, ramanendu in sine simburele, adeca locul si form'a mortiei.

Nu trebuie inse sa lasámu din vedere nici acea impregiurare ca be-

cum in acést'a afacere, politic'a guvernulu seu.

Tóta lumea in unire recunósce, si tractatele de comertiu turcesci nu mai potu fi aplicate asup'a Romaniei, si ca acestu Principatu are necesitate sa inchee cu puterile tratate deosebite, care sa fie mai in armonie cu actual'a sea situatiune economica; vederile difera numai in forma ce trebuie sa aiba aceste acte internationale, care in principiu, au si ridicatu o cestiune de dreptu intre Romania si curtea suverana.

Pórta voesce cá principele Carolu sa solitice de la Sultanu autorizatiunea de a inchiá aceste tractate, séu ca Romania sa contracteze cu puterile numai simple aranjamente comerciale care sa nu fie subsemnate de cátu de ministerii afaceriloru straine a Statelor contractante.

Propunerile turcesci suntu combutate fórté de cele doue puteri limitrofe. Rusia si Austria, cu care se unesce Germania, invóca una situatiunea cea noua dobandita de Romani de la facerea tratatulu din 1856, si cealalta interesele comertiuului seu, spre a reclamá, in favorulu principelui Carolu, dreptulu de a incheia directamente cu suveranii straini tratate de comertiu.

Nu mai simple aranjamente subsemnate de ministrii afaceriloru straine aru avé óre-cum unu caracteru privatu si n'aru da nici de cum Europei garantii suficiente pentru comertiuului seu cu Romani'a. Cátu pentru tratatele pe care s'aru mentioná ca ele au fostu autorizate de Curtea suverana, nici unu suveranu nu aru consinti sa le ratifice. Afara de acést'a, a pretinde de la principele Carolu sa solicite o asemenea autorizatiune de la Constantinople, este a voi sea ridice contra sa tóta Romania si sa atite astu felu, pe malurile Dunarei, o furtuna teribila, — eventualitate pe care tóta lumea are unu interesu majoru sa o previna.

Acést'a este limbagiulu ce tinu Sublimei Porti, cu óre care variatiuni, reprezentantulu Rusiei, alu Austriei si alu Germaniei. Acést'a este o coalitiune in care fiecare din acesti trei diplomati se pune in punctulu seu de vedere particularu. Celelalte puteri garante pare ca voescu sa se puna la spatele tratatulu de la Parisu, contra caruia ele intvedu o noue campanie a Rusiei. Ele sustienu déra guvernulu turcescu inse intr'unu modu, ca sa dicem asiá, negativu.

Anglia hesita a se pronuntia de si este evidentu ca politic'a sea in afacere este aceea a Portii; ea se pune inse din punctulu de vedere mercan-

tránii evlaviosi in naratiuni de feliulu acést'a nu marescu lucrulu, temenduse de pecatu, ci mai bucurosu lasa ce-va.

Remáne asiá dara adeverulu ca Sav'a II Brancovénulu Metropolitulu romániloru, n'a muritu nici in temnitia, nici de batái si nici cá liberu de podagra, ci la Ieci in cotulu Turdei.

Ii s'a taiatu capulu, séu a fostu aruncatu de pre ferést'a castelului in Muresiu, acést'a o voru deslegá cei competenti — cu tempulu, cáci si aci numai unulu póte fi adeverulu.

Aru mai fi inca de mare pretiu sa scimu tempulu cându: in care anu, luna si ziua s'a intemplatu mórtea marelui barbatu si martiru alu bisericiei si natiunei románe, despre care amu vorbitu.

Sa sperámu ca se voru fi mai aflánu pre unde-va nisce notitie desconsiderate, cari cátu de tárdiu voru reversá lumina in acestu objectu.

'Mi iau deci voia a atrage atentiunea istoriciloru nostri asup'a acéstui punctu de mare insemnatate, si déca 'lu voru aflá demnu de luat in consideratiune, bine, — déca nu — sit venia verbo.

Lipsca 13 Octobru 1874.

Simeonu Popescu.

Georgiu Brancoviciu, fratele Metropolitulu.

Cserei de o parte interesatu, de alta parte póte din nesciintia*) ne spune mórtea lui Brancovanulu dupa cum afla de bine.

Georgiu Brancoviciu, de-si contemporanu, dara departe de locul mortiei fratelui seu, ce a scrisu, a scrisu din audite si relatári séu tendentióse, séu gresite din nesciintia.

Engel si Clainu urmara ce-va mai tárdiu.

Engel scris dupa cum i se relatá din partea aristocratiei, carea avea interesu a ascunde oribilitatea faptei.

*) Déca cine-va doresce a sci securu adeverulu istoricu, ca fapt'a cutare cum si in care locu s'a intemplat nu este de ajunsu sa asculte numai de pre sofa móle spuselu unii séu altui individu interesatu, si acelea sa le petróca numai decátu, dându-le valóre istorica. — ci sa mérga déca e cu potentia la insusi isvorulu, sa consulte si pre unii si pre altii, si apoi din relatárilu mai multor'a, de diverse colorj, sa aduca sentintia istorica. La din contra o póte pati cá acela, carele dorindu a bé apa din cutare isvoru, din lene, cá sa nu-si dee ostenela multa, intréba ca in care riu séu balta se scurge isvorulu doritu, si apoi se multiamesce cu apa din riu séu balta, in carea cine scia câte feliuri de apa suntu amestecate.

Clainu precum se vede, esitu din sinulu poporulu, cá románu interesându-se mai multu despre adeverulu unui evenimentu ce-i privea natiunea lui, nu s'a multiamitu numai cu variatele descoperiri a unei párti, ci a ascultat si pre cea-lalta parte, a ascultat pre poporulu românescu in midiloculu si in presentia cáruia s'a seversitu barbaria, si de aci apoi parendu-i-se póte si un'a si alt'a cam esageratu, a scrisu ce a scrisu.

Mai multa credintia trebuie deci data aceluia, despre carele scimu ca a fostu in contactu cu poporulu, si de-si n'a fostu contemporanu cu evenimentulu totu-si a mersu incátu i-a fostu cu potentia la isvoru.

Acest'a este Samuilu Clainu.

Traditiunea amu vediut'o.

Diferitele pareri istorice inca le amu vediutu.

Istoriculu celu mai demnu de crediementu consuna cu traditiunea: prin urmare nu ne este greu a esi la adeveru.

Si adeverulu acést'a este ca: Metropolitulu Sav'a II Brancovénulu si-a aflatu mórtea la Ieci (Vécs) in comitatulu Turdei.

Ca i s'a taiatu capulu, séu ca a fostu aruncatu de pre ferést'a castelului in Muresiu, ori ca si-a aflatu mórtea

tilu si se intréba déca unu bunu tratatu de comérciu nu pretiuesce mai multu pentru dens'a de cátu spriginirea unui dreptu turcescu care nu 'i aduce nimic. Déca déra Anglia va cedá, lupta va fi castigata de Rusia, si din ruptura in ruptura, tratatul de la Parisu se va face bucáti.

Óri ce aru fi in sa astadi, acésta afacere póte sa devina grava candu ea va fi pusa pe tapetu intr'unu modu seriosu. Trebuie asia putienu lucru in tempurile nóstre spre a aprinde unu focu, si in Orientu, unde se incrucesiaza in tóte sensurile carárele de pusca, cea mai mica scantee póte sa aduca o catastrofa.

"Times" a primitu in privintia acésta telegrama urmatória, pe care o reproducemu sub tóte rezervele:

Berlinu, 29. Octombre.

"Representantii Franciei la Vien'a si la St.-Petersburg au declarat ca guvernulu loru a aprobatu teoria a cárei initiativa au luat'o cele trei poteri de la Nordu, adica ca Romania are dreptulu sa inchee tratate de comérciu fara sanctionarea Portii.

Limbagiulu, in care a fostu formulata acésta declaratiune pare a indicá o intentiune generale din partea Franciei de a sprijini politic'a austro-rusesca in Orientu."

"Monitoriulu României" publica tecstulu tractatului privitoriu la crearea unei uniuni generale a posteloru. Acestu tractatu este semnatu de delegatii guvernoloru Germaniei, Austro-Ungariei, Belgiei, Danemarcei, Egiptului, Spaniei, Stateloru-Unite de America, Angliei, Greciei, Italiei, Luxemburgului, Norvegiei, Olandei, Portugaliei, României, Rusiei, Serbiei, Suediei, Svitieriei si Turciei.

Guvernulu francesu s'a rezervatu dreptulu de a dá adhesiunea sea mai tardiu.

D. A. Pencovici a presintatu d-lui ministru din intru raportulu seu despre lucrările comisiunii permanente din Stockholm a congresului internationalu de statistica, la care d-lui a asistatu cá delegatu alu României.

Estragemu din acestu raportu interesantu publicatu in "Monitorulu" urmatóarele;

In dina de 15 (27) Augustu 1874, s'a deschisu a dou'a sesiune a comisiunii permanente a congresului internationalu de statistica, sub presiedintia de dreptu a d-lui Semenow, delegatulu Rusiei. In acésta dintaiu siedintia, dupa ce s'au rostitu cuvintele de deschidere, membrii comisiunii cu unanimitate au proclamatu in aplause de membru de onóre pe D. Bergström, ministru de interne, si de vice-presiedinte pe d-nu Berg, capulu servitiului generalu de statistica din Suedia. S'a cetitu in urma lista a 22 memoriuri lucrate asup'ra deosebiteloru cestiunii de interesu statisticu, si indata s'au si luatu in cercetare de comisiune deosebitu fie-care memoriu in mai intréga acésta dintaiu siedintia, si s'a decisu in parte care anume cestiune din câte s'au tractatu, urméza a se supune in desbaterile congresului in viitórea a noua a sea sesiune din Buda-Pest'a.

In a dou'a siedintia dela 16, dupa ce s'a datu cetire procesului verbalu din siedintia trecuta, d. Keleti delegatulu Ungariei, pune in desbateréa comisiunii un'a din cestiunile ce voru figurá in program'a sesiunii viitóre, si acuma: introducerea statisticeii in invetiamentu.

Se decide a se tractá acésta in sesiunea viitóre.

In siedintia de la 17 Augustu se hotarase in privintia cestiunii de mai susu, a se prepará unu micu tractatu elementariu, care fara a cuprinde cifre,

sa presinte unu cursu de statistica in prescurtare.

Apoi se admite ca „statistic'a recidivei in raportu cu sistema penitenciaru si statistica criminala internationala“ sa se tracteze in sesiunea dela Buda-Pest'a numindu-se raportoru delegatulu Franciei si Olandei.

In a patr'a siedintia s'a luatu in desbateréa clasificatiunea industrioloru si s'a introdusu in prógrama, numindu-se raportoru delegatulu Prussiei.

Delegatulu Ungariei s'a numitu raportoru pentru o statistica agricola.

Discutandu-se apoi in siedintia dela 20 Augustu asup'ra constatárii nationalitátiloru decidendu-se a se inlaturá din statistic'a oficiala, amu luatu cuventulu cá sa dovedescu comisiunii ca despre ginte nici ca s'a facutu de felu mentiune, cându póte tocmai gintea alcatuesce elementulu de capetenie alu nationalitátiei; ca lesne, din contra, se póte aflá positivu nationalitátile dintrunu statu cându se va constatá esactu gintea fia-cáruu individu impreuna cu limb'a nu oficiala, déra care se vorbesce in sinulu familie; ca tocmai ca suntu complicate cercetările de constatare a nationalitátiloru, trebuie incredintiata acésta lucrare nu particulariloru, déra statulu, care dispune de mijlóce serióse si multu mai eficace cá sa afle adeverulu; ca statistic'a nationalitátiloru este de neaparata trebuintia in secululu nostru si ca datoru este congresulu, dupa 20 ani de esistintia, sa se ocupe seriosu cu deslegarea acestei cestiuni.

In scurtu, de nu s'a pututu intercalá statistic'a nationalitátiloru in programa congresului viitoriu din Buda-Pest'a, am isbitutu ca celu pucinu acésta mar cestiune sa nu fia inlaturata, ci numai amanata pentru alta viitóre sesiune a congresului internationalu de statistica.

Intru cátu privesce anume lucrarea statisticeii internationale si comparate, cu care s'a insarcinatu România de congresulu din Petersburg in privintia asiguráriloru agricole (grindina, vite, etc.) am datu in cunoscintia comisiunii, ca programa este mai gata si se va impartii deosebiteloru tieri cátu mai neintardiatu.

De lângá Alb'a-Iul'a in Octobre 1874.

(urmare si fine:)

Incátu cunoscu eu poporulu, aceste suntu motivele, de au picatu evlavii'a din crestiniia de adi.

Cátu pentru sorgintii de ingrigire si temere din cari purcediendu dle corespondinte dici ca: „nu mare sperantia nutresci despre prosperarea si infflorirea natiunei si a bisericeii nóstre,“ lasandu de o parte atátu legile mai recenta a legislatiunei, pre cari le scimu cu micu cu mare ca dieu nu ne suntu prea favoritóre, dar ce vomu face noi, déca cei cu guri elocinte din dieta nu potu face nimic, — precum immoralitatea poporului a carei cause le arataiu mai susu, ti voiu reflectá putientelu la punctulu „despre nematuritatea poporului pentru ó constitutiune bisericeasca atátu de liberala, din care cauza nici nu se prea póte pune in lucrare pe alocurea fara greutáti mari,“ — ast'a inca nu prea sta, pentru ca practicitatea statutulu org. a aretata pe deplinu, ca poporulu — si cunosce acelu dreptu de a-si alege pe fiitorulu seu pastoriu, cautandu mai antaiu la personalitatea lui, — afara dóra de casurile coruptiuniloru, cari decumvá obvinu, apoi sa nu uitamu cá acelea-si facu cuibu chiaru si in alte corporatiuni mai mature cá poporulu nostru, ba si la curti mari, cáci de regula, in spiritulu timpulu de adi care este: alu interesulu propriu, — ele suntu la ordinea dílei. —

Me voiu incumetá in fine a-ti reprobá punctulu: cámu putiena solidari-

tate a inteligentiei si a poporului nostru — pe care inca 'lu puni de sorginte de temere; si ignorandu-ti de astadata „frecările confesionali“ de cari in Zarandu — fiindca esistintia bisericeii unite abia se póte observá — arareori obvinu, ti voiu pune inainte chiaru Paladiulu museloru, dupa care dta subsisti de vro cátiva ani! — Si óre nu este acest'a rezultatulu celu mai evidentu alu unei puternice solidaritáti atátu a inteligentiei cátu si a poporului nostru? Apoi atáte scóle frumóse cu salarie bine organizate de câte 200 fl. v. a. si unele si cu câte 300 fl. v.; cum altumintrelea s'aru fi potutu acelea radica, cá se tacu despre treburile politice — la acelu poporu cu izmene si camu seracuti care prin urmare este cu multu mai inferioru Abrudeniloru cari póta curea de metasa, — déca nu prin solidaritatea generale?! — Eu credu ca de astadata nu trebuie sa dicu mai multe fatia de Zarandu, loculu prosperárei si a inffloriei natiunei române si a bisericeii ei, de unde scriesi dta acelu articlu! —

Cumca esistu si astadi multe feluri de rele cari bantue natiunea si bisericea nóstra, cine nu recunosce? si in sirulu „buniloru patrioti“ cari au datorintia de a starui pentru desradecinare si stirpirea loru, in loculu d'intaiu suntu chiepati preotii si invetiatorii adeca ómenii de litere, dintre cari cei din prim'a linie suntu si dvóstra, si cu atátu mai tare c'a dvóstra dela catedra stati pe o basa solida, nu suntu sub sistemulu politicu care se schimba la momentu, cá sa mai acceptati denumiri, alegeri, — ci din contra: suntu in contactu ne intreruptu cu poporulu, avendu-si acést'a copii sub instructiunea dvóstra. — Aveti campu deschisu nu numai spre cualificatiunea propria, ci chiaru si poporulu-lu poteti lumina deslucindu-i cerintiele tempulu de adi.

In fine unindu-me cu punctulu din urma a dtale, sa facemu dle corespondinte fia-carele in sfera nóstra dupa mesurá puteriloru de cari dispunemu; noi cu spiritulu moralei si alu luminei, dvóstra dela catedra cu spiritulu sciintiei, cáci a nóstra este chieparea; — cei dela politica si — si au adesea ocupatiunile, interesele si de multe ori indatoriri, cari le denéga póte chiaru si ocaziunea de a face ceva in respectulu sciintiei, séu chiaru si a moralulu, in interesulu poporulu. —

I. B. Chimutii.

Varietáti.

* * * Dupa unu telegramu din Nasseudu, prelegerile intrerupte din caus'a epidemiei se reincepu la 15 Novembre la tóte insti tutele fara de amenare.

* * * Ni se spune ca „Albin'a“ ne face denunciatori la regimu, de siguru din caus'a superárei, ca deputatiunea congresuale tramisa cu actulu de alegere cu tóte ca „providintia“ s'a dusu la Budapesta dupa dens'a nu a potutu intrá, séu nu si-a sciutu esoperá ea insasi intrarea la ministeriu. La astfelu de insinuare nu este alt'a de disu, de cátu, ca magnificósa sa nu fia fricósa ca i vomu fusierelu Handwerkerulu.

* * * Focu. Din Sacelu ni se scrie ca in 7 Nov. st. n. nóptea pre la 11 óre s'a intemplat unu incediu, carele in restempu circa de 1 óra a prefacutu in cenusia 6 case si 6 siuri. Scrietoriulu regretéza ca din Sa liste n'a alergatu intr'ajutoriu decátu unu domnu dela judecatoria si unu invetiatoriu.

* * * Sántulu sinodu alu bisericeii autocefale române este convocatu pentru diu'a de 25 Octombre curentu, conformu art. 13 din legea pentru alegerea metropolitiloru si episcopiloru eparhioi cum si a constituirii sántulu sinodu, mai susu citatu.

* * * Congresulu statisticu. Congresulu statisticu internationalu a decisu, ca adunarea viitóre va fi in orasiulu Buda-Pest'a in anulu 1875.

* * * Cu balonulu preste Oceanu. Unu profesoru anume Donaldson a construitu unu balonu monstruosu, care contine 268,000 metre cub. de gazu. In vér'a viitóre elu va intreprinde cu acestu balonu unu voiagiu dela New-York la Irland'a, care va durá doue díle, si va incercá apoi a navigá si impregiurulu lumei.

* * * Dunarea obiectu de procesu. — Dunarea, dupa cum ce scie, se forméza dedesubtu de Dunaeschingen (marele ducatu de Baden) din reunirea a doue riuri mari, Brege si Brigach. Intre Immindingen si Moehringen, detaliu uitatu de geografii si cele mai bune itinerare, fluviulu, abia formatu, perde de odata, din caus'a naturei albiei sele, o mare parte din apele sele. Aceste trecu printr'unu terenu calcariu jurasicu crepatu, de doue leghe in intindere, si se duc de forméza, se crede, isvórele riului Aach, care se arunca in ramur'a de Sudu-Vestu a lacului Constantia, asiá incátu, in modulu acést'a, Dunarea aru procurá ape Rinului. Acestu faptu se produce de cându e si Dunarea, dara acum tóta mas'a de apa se perde aprópe de Immindingen, asiá in cátu morile intre acésta localitate si Moehringen suntu reduse la inactiune. Proprietarii acestoru stabilimente cercetara care e caus'a disparitiunii apeii, si aflara doue mari borte in albia fluviului pre unde apele sa precipita directu; deci ei s'au intrunitu la 3 Octobre acolo unde disparu apele spre a vedea ce este de facutu cá sa remedieze reulu si s'au decisu sa incerce a astupá bortele in cestiune. Dara acést'a va caus'a prejutetie morariloru din Arden, cároru Aach le procura forti'a motrice, si Dunarea deci va face póte obiectulu unui procesu.

Pentru persónele ce cunoscu natur'a solului pre unde curgie Dunarea din josu de Donauechingen si cari sciú câte cursuri de apa suntu in Carniolia si Istri'a, cari disperu in terenurile calcare, faptul semnalatu nu le póte produce mirare.

* * * Unu cutremuru mare. — La 3 Septembrie avu locu unu cutremuru mare in Guatamal'a din Americ'a. Iéta detaliile ce dau despre elu díarele americane:

Locuitorii Antigeei, ne mai cutezendu sa stea in casele loru ce se sguduiau, s'au construitu provisoriu adaposturi pretotindene. Multi se culcau in trasuri.

La 3 Septembrie, 8 $\frac{1}{2}$ óre sér'a, o scuturatura tare sgudul pamentulu in directiunea dela Vestu la Ostu. Solulu ondula, radicându-se si scoborându-se, aprópe de unu picioru.

Erá mai cu nepotintia a merge fara a fi resturnatu. La mugirile subterane asemeni cu ale tunetulu se amestecau tipetele petrun dietóre a populatiunei spaimentate. Prim'a scuturatura fú de 25—30 secunde. Tóta lumea se refugiasse departe de murii ce se audiau daramându-se din tóte partile. De odata se radicara sute de voci cantându unu imnu spre a implorá misericordia creatorulu. In díori de díta se putu apretia aproximativu intinderea stricaciuniloru. La 24 case nelocuite erau distruse, si multe altele suferira asiá de tare ca voru trebui sa fia daremate.

Se dice ca au peritu 32 persóne. In capitala cutremurulu n'a fostu violentu. Indienii spunu ca trei sate au fostu distruse la pótele vulcanulu del Fuego care pare a fi fostu centrulu cometuniu. Multe persóne scapara mai cá prin minune dela mórté. Se citéza esemplulu unei femeii care a fostu omorita si a cárei copulu, pre care 'lu tienea in bratie, n'a suferitu nici unu reu. In culmea terorii unu óre-care numeru de ómeni, armati cu cutíte lungi, se dispuneau a ucide si a predá, dara capulu politicu din Antigua a luatu imediatu mesurile cele mai energice spre a impedeá pre acei scelerati de a-si indeplini planurile. Tóte piatile suntu acoperite cu corturi, sub cari s'a refugiatu populatiunea departe de constructiuni.